GOTTHOLD EPHRAIM LESSING

ERNST ȘI FALK

CONVERSAȚII PENTRU

FRANCMASONI

Editor: *Vasile Burlui*
Redactor: *Ianuarie-Raul Iordăchiță*
Tehnoredactor: *Cristina Lucia Șutiu*
Coperta: *Cristina Lucia Șutiu*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LESSING, GOTTHOLD EPHRAIM
Ernst și Falk : conversații pentru francmasoni / Gotthold Ephraim Lessing ; trad. din lb. germană de Boris Gaza. - Iași : Cartea Românească Educațional, 2024
ISBN 978-606-057-316-6

I. Gaza, Boris (trad.)

821.112.2

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, 2024
www.librariacartearomaneasca.ro/ecredu.ro

GOTTHOLD EPHRAIM LESSING

ERNST ȘI FALK
CONVERSAȚII PENTRU FRANCMASONI

Traducere din limba germană
de Boris Gaza

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

NOTA TRADUCĂTORULUI

Am fost onorat și bucuros atunci când Marea Lojă Națională din România mi-a încredințat traducerea *Conversațiilor francmasonice* ale lui Gotthold Ephraim Lessing. După ce valul inițial de entuziasm s-a potolit, am realizat cu adevărat imensa provocare și multiplele riscuri pe care acest demers le aducea cu sine: unui actor, vorbitor nativ de română și germană, pasionat de Marii Inițiați ai Antichității, de Esoterismul medieval iudeo-arabo-creștin, de Cavaleri și de Francmasonerie (și cât de cât familiarizat cu noțiuni elementare de ritualism, limbaj și uzanțe masonice), acest demers probabil apărea ca unul firesc. Dar… breasla din care fac parte este una eminamente practică, neacademică, sau altfel spus, operativă. Pentru actor, acțiunea psihofizică (gând-faptă) este fundamentală, ori acum mă găseam în fața unei provocări de natură, tot altfel spus, speculativă (gând-cuvânt) cu întreg buchetul de dificultăți aferente. Astfel că, după o perioadă mai îndelungată de tăcere și de contemplare a pietrei brute în fața căreia mă aflam – mărturisesc, împietrit –, mi-am făcut curaj și am întins mâna după uneltele aflate cel mai la îndemână: ciocanul și dalta. Am purces la traducerea generală a lucrării, nerăbdător să recunosc contururile a ceea ce urma să devină prezenta traducere. Și am petrecut o bună perioadă de timp împărțindu-mi atenția, la aprofundarea textului german, între dicționar și aplicație de traducere. Înaintea universului ideatic lessingian, perfect prin conținut și formă, demersul traducerii poate apărea, pentru un breslaș operativ, ca o intervenție mult prea lipsită de finețe și tact. În consecință,

am diversificat inventarul de unelte, pentru a progresa cu șlefuirea *ashlarului*[1], încă plin de asperități. Echipat acum și cu echer, compas, levier și riglă, am purces la drumul lung și alambicat dinspre contururi către miezul lucrurilor. Mai era ceva: acel decalaj, aparent inofensiv, de un sfert de mileniu între prima publicare a *Conversațiilor francmasonice* și prezentul demers… Din îndatoririle majore ale Inițiaților din toate timpurile am reținut în mod deosebit cultivarea virtuții Răbdării, precum și perfecționarea neîncetată a acesteia. De departe, cea mai însemnată provocare a fost permanenta frământare și chestionare: cât de mult este permisă abaterea de la forma textului original pentru a face atractivă și de actualitate lectura unei lucrări dense, cu mare greutate ideatică și literară. Sub auspiciile demersului de a veni cât mai mult în întâmpinarea cititorului, opțiunea a fost aceea de a rămâne cât de fidel posibil formei germane, chiar și cu riscul de a avea o sonoritate mai neobișnuită. Pentru a conchide… Prezenta traducere este departe de a fi perfectă. Este însă crucial ca cititorului, indiferent cât de avizat ar fi, să-i fie astfel posibilă o privire în profunzime a Ordinului Francmasonilor, a ceea ce-l face atât de valoros pentru societatea umană, dar și a ceea ce-l macină și-l consumă. În același timp poate fi considerată o invitație de a continua șlefuirea variantei române a *Conversațiilor francmasonice* ale lui G.E. Lessing.

Le mulțumesc în mod deosebit lui Vasile Cacioianu, lui Răzvan Jeciu, lui Călin Ionescu și Oanei Șerban pentru tot suportul, ajutorul și, mai cu seamă, pentru răbdarea lor.

[1] Ashlar, s.n.: siliu, placarea cu pietre mari tăiate pătrat, folosită ca parament pe pereții de zidărie din cărămidă sau piatră. Piatră folosită în siliu (n.r.).

De asemenea, îi mulțumesc lui Dragoș Grusea pentru ajutorul neprețuit și încurajare.

Boris GAZA

INTRODUCERE

de Wolfgang Kelsch

Conversațiile masonice ale lui Lessing în contextul lor istoric și contemporan

O nouă ediție a *Convorbirilor masonice* ale lui Lessing dezvăluie un contrast neobișnuit și inițial greu de recunoscut. Indiscutabil, niciunul dintre „clasicii" noștri nu este atât de ușor de invocat și citat ca Lessing.

Omul și neîntrecutul luptător pentru libertatea de exprimare și toleranță este prezentat ca model de cetățean liber pentru vremurile noastre. Sociologii, pedagogii și teologii îl văd ca pe un *Praeceptor Germaniae*. În unicitatea și orientarea lor consecventă spre adevăr, opera și omul apar ca o unitate exemplară, ca un model; precizia cristalină a stilului său cu formulări rafinate se pretează la citate eficiente și cu direcție.

Dincolo de faptul că schema „clasicului german" în care este prins Lessing pare discutabilă, cercetările ulterioare arată că fiecare epocă și fiecare ideologie și l-a însușit pentru sine. Secolul al XIX-lea l-a celebrat – accentuând aspectele patriotice – ca poet național și reprezentant al unui umanism idealist în accepțiunea burgheziei educate. Interpreții marxiști l-au înghesuit în tiparul luptătorului de clasă burghez îndreptat împotriva arbitrariului prinților și a aroganței de clasă, a tiraniei și a despotismului. Statul național-socialist a descoperit spiritul său nordic combativ, iar pervertirea ideologică a mers până la a interpreta ideile de bază umaniste și cosmopolite ca

fiind evoluții greșite legate de acea perioadă de timp, la a-l exclude pe *Nathan cel înțelept*, la a o interpreta pe *Minna von Barnhelm* în termeni prusaci-antifrancezi și la a sublinia lupta sa împotriva Ortodoxiei.

Este clișeul luptătorului pentru adevăr și dreptate, lipsit de prejudecăți, în care vorbitorilor festiviști din zilele noastre le place să îl înghesuie, „adevăratul Lessing"? Invocarea toleranței lui Lessing corespunde cu adevărat concepției sale despre toleranță atunci când citim izbucnirile sale furioase și mușcătoare împotriva adversarilor săi literari și teologici? Oare incertitudinea judecății nu se manifestă deja cu claritate în montările pieselor sale, atunci când *Minna von Barnhelm* apare pe scenă ca o piesă de tendință antimilitaristă sau când *Nathan cel înțelept*, dezbrăcat de schema de piesă de consacrare a umanității, este prezentat în suprapunerea comică a unei confuze istorii familiale? Și cum rămâne cu cunoașterea scrierilor teoretico-artistice, filozofice și teologice, întrucât receptarea lui *Laocoon* sau a *Dramaturgiei de la Hamburg*, care presupune o atât de mare cunoaștere de specialitate a teoriilor artistice și literare din secolul al XVIII-lea, a provocat adesea disconfort elevilor și studenților de gimnaziu din ultimele decenii? Nu trebuie oare să conchidem că mult lăudatul Lessing este în realitate necunoscut – în afara domeniului de studiu specializat – mai ales că și viața sa, în lumea sa emoțională deosebit de reținută, nu prezintă accente dramatice, iar natura sa este strict orientată spre știință și teorie?

Datorită acestui fapt, cineva este tentat să raporteze epigrama mușcătoare a lui Lessing despre mult citatul și idolatrizatul Klopstock, poetul la modă al vremii sale, la autorul însuși:

Cine nu va lăuda un Klopstock?
Dar oare îl va citi toată lumea?

— Nu. Noi vrem să fim mai puțin exaltați
și mai sârguincios citiți.

Ciudata ambivalență este evidentă și la „francmasonul Lessing". Și aici este elogiat euforic drept „unul dintre ai noștri", ca un luptător neîntrecut pentru umanitate și toleranță, citatele sau Parabola inelului[2] trec ușor de pe buze, dar fragilitatea cu dublu fond a conversațiilor masonice dezamăgește cititorul fugar, mai ales că unele lucruri rămân de neînțeles din cauza stilului dificil.

Ernst și Falk – Conversații pentru francmasoni nu este o carte educativă în care se învață lucruri interesante despre francmasonerie, iar cititorul care crede că poate va găsi o examinare a lui Lessing, critică și agresivă, a francmasoneriei din vremea sa, a evoluției sale greșite și a rătăcirilor sale întortocheate, va fi la fel de dezamăgit acolo unde se așteaptă un răspuns clar. Este într-adevăr doar o operă secundară, foarte fragmentată, dacă se apreciază din exterior reținerea stilului, alunecarea în aluzii jucăușe și vagi care se îndepărtează imediat de subiectul propriu-zis, odată ce acesta a fost recunoscut? Să fie motivul oare în faptul că apartenența lui Lessing la francmasonerie s-a limitat la o singură participare la lucrările unei Loji cu ocazia admiterii sale și s-a încheiat ulterior cu o distanțare totală de această Lojă? I-a lipsit oare cunoașterea solidă a acestei organizații, astfel încât s-a lăsat prins în teorii și speculații? Pe de altă parte, o lectură atentă dezvăluie rapid că Lessing avea cunoștințe precise despre ritualurile masonice, precum și despre literatura și pamfletele masonice contemporane, chiar dacă acestea nu sunt de obicei evidențiate decât prin referințe ascunse,

[2] Pe inelul lui Solomon erau inscripționate cuvintele: „ȘI ASTA VA TRECE" (n.r.).

că el cunoștea foarte bine *Cartea Constituțiilor Marii Loji engleze*, pe care reverendul James Anderson a scris-o în mai multe ediții; o citează de mai multe ori și își trage din ea unele dintre teoriile sale. Astfel, conversațiile francmasonice, scrise la câțiva ani după inițierea sa în Loja din Hamburg, trebuie să reprezinte o provocare – fie doar din cauza titlului lor, *Conversații pentru francmasoni* – pentru a găsi un punct de plecare la o interpretare care să facă dreptate acestei lucrări aparent opace. După lungi decenii de puțină atenție în literatura masonică academică sau după încercarea de a explica aceste conversații pe baza câtorva citate ca un fel de canon al gândirii masonice umanitare, ca o „Evanghelie a toleranței" – încercări care nu au avut niciodată un efect convingător –, istoriografia orientată spre științele sociale pare să fi găsit acum calea potrivită pentru a explica contextul obscur care a dus la concepția operei printr-o cercetare critică precisă a surselor. Ca urmare, chiar și cercetarea literară modernă pare a fi capabilă să descopere sensul real din spatele stilului inițial abscons, chiar și din spatele unor banalități prefăcute, într-o strategie a rațiunii aplicată în mod virtuos. Nu se poate ajunge la o înțelegere citând propoziții selectate cu un caracter umanist de bază, ci analizând opera în ansamblul ei. *Convorbirile masonice* trebuie deci privite ca o unitate de sine stătătoare. Și în această perspectivă, opera lui Lessing nu este o scriere ezoterică, ci „o scriere politică de înalt rang statal-filosofic"[3] în care se reflectă auto-descoperirea politico-emancipatoare a burgheziei germane. Nu numai că transmite idei iluministe, dar descrie și relația societății cu statul. Numai explicarea

[3] E. Bahr, *Lessing un revoluționar conservator?*; I. Contiade, *Postfață la Conversațiile masonice ale lui Lessing*; Koselleck, *Critică și criză*. (n.tr.)